

## Hoofdstuk 3

---

### Vragen

1.

---

In de theorie van het absolute kostenvoordeel wordt gekeken hoeveel eenheden van productiefactoren nodig zijn voor bijvoorbeeld de productie van rekenmachines en graan. In het voorbeeld Van Frankrijk en Polen gebruikt Frankrijk slechts 4 eenheden productiefactoren voor de productie van 1000 rekenmachines. In Polen heeft men hiervoor 20 eenheden nodig. Duidelijk is dat Frankrijk efficiënter is in de productie van rekenmachines en zich zal concentreren in de productie en export van rekenmachines.

Zelfs indien een land efficiënter is in de productie van bijvoorbeeld rekenmachines en graan ontstaat door specialisatie voordelen. In het voorbeeld van dit hoofdstuk is Polen efficiënter in de productie van rekenmachines en graan. Men hoeft relatief weinig productiemiddelen op te offeren voor de productie van beide producten. Men heeft in beide producten een absoluut kostenvoordeel. Echter, binnen de context van het relatieve kostenvoordeel kijken we naar de interne prijsverhouding; hoeveel rekenmachines moet men opofferen voor de productie van een ton graan. Deze relatieve kosten (of comparatieve kosten) bepalen dan het specialisatiepatroon van de betrokken landen.

2.

---

De comparatieve kosten bepalen de hellingshoek van de productiemogelijkheden-curve (pmc). Belangrijk is op te merken dat deze pmc ook het maximale consumptieniveau bepaalt.

3.

---

Heckscher en Ohlin verklaren het ontstaan van een comparatief voordeel voor een land. Landen met relatief veel (en dus goedkope) arbeid zullen zich gaan toeleggen op de productie en export van arbeidsintensieve producten. Landen met relatief veel kapitaal ten opzichte van arbeid hebben een comparatief voordeel in kapitaalintensieve producten.

4.

---

De overheid heeft invloed op alle vier elementen van de diamant. Binnen het element 'productiefactoren' heeft de overheid invloed via haar onderwijs- en onderzoeksbeleid waardoor hooggeschoolde arbeid ook in de toekomst aanwezig is. De invloed van de overheid op de 'vraag' loopt via de overheidsbeïnvloeding richting de consument. Denk hierbij aan regelgeving omtrent milieueisen, recycling en gezondheidsaspecten (voorbeeld: genetisch gemodificeerde maïs). De invloed van de overheid op het terrein van 'toeleverende en aanverwante sectoren' is eveneens groot. Denk hierbij aan regels omtrent samenwerking tussen uitbesteder en toeleverancier en de initiërende rol die de overheid speelt in de ontwikkeling van bepaalde regio's zoals de

kop van Zuid in Rotterdam en Amsterdam Zuidoost. Ten slotte heeft de overheid invloed op de intensiteit van de ‘concurrentie’ middels haar mededingingsbeleid (de operatie Marktwerking, Deregulering en Wetgevingskwaliteit; de MDW-operatie en de activiteiten van de Nederlandse Mededingingsautoriteit (Nma)).

5.

---

Er zijn sectoren waarbij we het patroon van de productlevenscyclus en de hieraan gerelateerde ontwikkeling van de productie en export herkennen. Voorbeelden uit de media zijn er genoeg zoals Philips die een deel van zijn consumentenproducten verplaatst naar Polen vanwege lagere productiekosten per eenheid product. Tegelijkertijd zien we echter nog dat een relatief belangrijk deel van onze productie en export bestaat uit laagwaardige producten. Het probleem is dat de structuur van de productie en export (en import) in belangrijke mate beïnvloed wordt door het desaggregatieniveau van de analyse. Statistisch gezien lijkt onze export relatief laagwaardig van aard, maar vaak betreft het hier producten met een hoge toegevoegde waarde.

6.

---

De belangrijkste drijvende kracht achter het vliegende ganzen proces is het verschil in comparatieve kosten en de mogelijkheid hiervan gebruik te maken via directe investeringen. Vanaf het begin van de jaren negentig worden directe investeringen verwelkomd in Centraal- en Oost Europa en na de toetreding wordt dit proces alleen maar versterkt. Wanneer we kijken naar de automotive industrie zien we al de contouren van het vliegende ganzenmodel; de meeste West-Europese autoproducenten hebben al productie verplaatst naar de landen in Centraal en Oost Europa.

7.

---

Voorbeelden van economische argumenten zijn het tegengaan van een monopoliepositie van een buitenlands bedrijf en het beschermen van een industrie die in een latere fase zit van de industrielevenscyclus (zoals nu, anno 2004, het geval is in Duitsland en Groot-Brittannië met de zware industrie). Voorbeelden van niet-economische argumenten zijn het vasthouden aan een zekere mate van zelfvoorziening zodat men niet volledig afhankelijk is van buitenlandse bedrijven (een discussie die speelt binnen de energiesector). Ook politieke overwegingen kunnen een rol spelen. Denk hierbij aan boycotten van bepaalde landen en het beschermen van de Nederlandse cultuur.

8.

---

Het heffen van een hoog tarief op geïmporteerde grondstoffen en halffabrikaten verlaagt de toegevoegde waarde die in het binnenland behaald wordt. Daarom een hoog tarief op finale producten en een relatief laag tarief op geïmporteerde producten die nodig zijn in het binnenlandse productieproces.

9.

---

Consumenten betalen als gevolg van het tarief een hogere prijs (daling van het consumentensurplus), binnenlandse bedrijven hoeven niet of minder te concurreren en zullen minder druk voelen efficiënt te produceren en/of innovatieve producten en processen te ontwikkelen. Ten slotte kan protectie leiden tot een toename van de bureaucratie.

10.

---

Nieuw protectionisme is het gebruik maken van allerlei niet-tarifaire belemmeringen zoals administratieve barrières, grenscontroles en het hanteren van allerlei technische normen. Doordat WTO-lidmaatschap het gebruik van tarieven zeer sterk belemmerd worden allerlei andere beschermingsconstructies bedacht.

## **Opdrachten**

1.

---

Export- en importstructuur en comparatief voordeel kan worden geanalyseerd door gebruik te maken van de Balassa-index zoals we deze in het hoofdstuk hebben besproken. De comparatieve voordelen liggen in de traditioneel sterke Japanse sectoren zoals de automotieve en elektronica. Ook binnen de voeding en voedingsmiddelenindustrie zijn hoge Balassa-indices te zien. Dit patroon hoeft niet direct een gevolg te zijn van een werkelijk comparatief voordeel. Protectiemaatregelen kunnen ook een reden zijn van hoge indices. De intra-industriehandel zal relatief op een laag peil liggen waardoor de Balassa-indices juist relatief hoog zijn.

2.

---

Algemeen: de waarde van een munt apprecieert (stijgt in waarde) als gevolg van de verkoop van pas ontdekte grondstoffen. Door die waardestijging van de munt wordt de concurrentiepositie van het land minder en valt de export terug. Binnenlandse sectoren zullen immers door de waardestijging van de munt meer moeite hebben te concurreren op buitenlandse markten. De binnenlandse productie daalt en de werkloosheid stijgt. Door de aardgasreserves en de export hiervan werd de Nederlandse gulden in de jaren zestig en zeventig steeds sterker ten opzichte van de valuta van belangrijke handelspartners. Een belangrijk deel van de toename van de werkloosheid in de jaren zeventig is hieraan toe te schrijven. Soms wordt de Hollandse Ziekte ook geassocieerd met de snel oplopende overheidsuitgaven. Door de verkoop van aardgas was het voor de overheid erg eenvoudig extra uitgaven voor de sociale zekerheid en het pensioen te financieren.

3.

---

Hier gaat het dus niet om de relatie tussen export en import, maar wordt alleen gekeken naar de belangrijkste exportproducten. Hoewel het beeld van jaar tot jaar redelijk stabiel is, zijn er wel jaarlijkse fluctuaties zichtbaar. Het Nederlandse exportpakket bevat, vergeleken met andere industrielanden, veel voedingsmiddelen en maar weinig duurzame consumptiegoederen en kapitaalgoederen. Belangrijke

productgroepen zijn voedingswaren en levende dieren, chemische producten, fabrikaten en machines. Belangrijk is dat de student ziet dat er op verschillend desaggregatieniveau geanalyseerd kan worden. We hebben in hoofdstuk twee een overzicht gegeven van exportproducten op een, twee en drie 'digit' niveau.

4.

---

De website van het ministerie van EZ is: <http://www.minez.nl>

In het algemeen kan worden begonnen met de Macro Economische Verkenning (ieder jaar op de derde dinsdag in september). De meeste beleidsnotities kunnen via de link 'publicaties' worden bekeken. In het algemeen zal er een beeld uitkomen waarbij de voordelen van de WTO en het multilaterale handelssysteem worden benadrukt. Beschermingsconstructies worden gezien als distorties die leiden tot oneerlijke concurrentie.

5.

---

Het probleem is dat het erg moeilijk is inzicht te krijgen in de productiekosten van sectoren in een bepaald land. Lonen, loonontwikkeling, toename van de arbeidsproductiviteit en de hoeveelheid ingezette eenheden arbeid en kapitaal zijn moeilijk te vinden en te combineren. Daarom wordt vaak gekeken naar de export (en import). Op deze wijze worden dan de blokbare comparatieve voordelen in kaart gebracht.